

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

IX. De restitutione bonorum fortunæ, ac primum eorum, quæ furto sunt
ablata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

DVBIVM IX.

De restitutione bonorum fortuna;
ac primum quidem eorum, qua
furto sunt ablata.

Ad S. Thom. 2. 2. q. 62.

256 **Q**UÆRITUR I. Quomodo generatim restituenda sint res furto ablata? **ASSERTIO I.** Sicut notabilem quantitatem furatus, tenetur sub peccato mortali ad restitutionem: ita qui furando propter paruitatem materiae tantum venialiter peccavit, non tenetur ad restitutionem, nisi sub veniali. Ita omnes. Ratio est. Quia cæteris paribus, nõ est maius peccatum retinere, quã auferre alienũ; nec per se loquendo, minus peccatum, retinere rem alienam, quam auferre. Quæ sit autem notabilis quantitas, dicitur de furto quæstion. 8. dub. 4.

257 **ASSERTIO II.** Auferens quantitatem notabilem, restituere sub peccato mortali tenetur solũ excessum illum, quo ex non notabili quantitate sit notabilis; vt si tres bazij sint notabilis quantitas, non vnus; sufficit ad peccatum mortale vitandum, restituere duos; quamuis etiam tertius, sub peccato saltem veniali, vtique etiam sit restituendus. Ita ex communi docent Petrus Nauarrus lib. 3. de Restitut. cap. 1. num. 53. Aragonius a. 6. & sequentibus. Ratio sumitur ex dictis; quicquid in contrarium dixerit Ioan. Medina, Codice de restitutione q. 10.

258 **ASSERTIO III.** Res iniuste ablata non solum restituenda est, si etiamnum integra extet, quamuis forte apud dominum peritura fuisset; sed etiam si quocunque modo perierit aut vitata sit apud malæ fidei possessorem, integre restituenda seu compensanda est. Ita ex communi Ioannes Medina quæst. 3. de restitutione, Petrus Nauarrus lib. 4. cap. 1. num. 12. Ratio est. Quia talis tenetur non solum ratione rei acceptæ, sed etiam ratione iniustæ acceptionis; vt is, qui segetes vel domum alienam combussit. An vero semper res eadem numero restituenda sit, dicitur de circumstantijs restitutionis.

Excipiuntur tamen duo casus. Primus sit si fur purgauit moram, rem opportune domino offerendo; tunc enim si absque noua eius culpa perit, domino perit, vt recte post Paludanum, Medina, Petrus Nauarrus locis citatis, & Sa V. *Furtum*. Secundus, si res similiter apud dominum, sine eius voluntate & incuria, prius peritura, aut vitanda fuisset, quam eam alienaturus, aut consumpturus erat, vt docent Syluester V. *Furtum* quæst. 16. Couarruias in regulam Peccatum part. 2. num. 1. Carbo de restitut. quæst. 28. Medina & Petrus Nauarrus locis citatis post Antoninum part. 2. tit. 1. cap. 12. §. 16. contra Paludanum. Ratio est. Quia tunc reuera nullum dominus patitur, damnum, ex furto,

259 Addit vero Petrus Nauarrus, si res apud furem (dum est in mora restituendi) quomodo-cunque pereat, post illud tempus, quo apud dominum fuisset peritura, tunc teneri furem ad restitutionem. Quia iniusta acceptio, & detentio, æquivalent: Si autem post illud tempus, res quocunque casu extans domino fuisset ablata, restituenda vtique esset; ergo etiam iniuste post illud tempus detenta restituenda erit.

In contrarium tamen est, quod etiam hoc casu, domino nullum damnum datur per furtum; nec posterior illa retentio ita nociua est domino, sicut noua post superatum periculi tempus, acceptio nociua fuisset. Respondeo, dari damnum, si vti fieri oportebat, res fuisset restituta. Et domino, non furi commodare debet, quod res priori periculo fuerit subtrahata.

260 **ASSERTIO IV.** Restituenda est res ablata, si extet, secundum statum, quem habet, etiam si apud furem meliorata sit; subductis tamen in foro conscientia expensis, quas fecit cum domini vtilitate. Ita docent Syluester V. *Expense* quæst. 4. Medina quæst. 6. Couarruias num. 2. Carbo quæst. 27. de Restit. post Gabrielem, & colligitur ex cap. *Ad nostram*, de iureiurando; quamuis Syluester V. *Furtum* quæst. 16. probabiliter dicat, nihil futi compensandum, si res ita meliorata, legitime venerit ad manus domini. Certè quidem in foro externo, fur iuste damnari poterit ad iacturam expensarum: in foro quoque conscientia tenetur dominum prorsus indemnem præstare.

261 **ASSERTIO V.** Si res amplius non extet, aut vitata sit, vel pretium eius imminutum, restituenda, siue compensanda est secundum optimum statum, in quo dominus illam consumpturus, aut alienaturus fuisset. Ita Syluester V. *Furtum* quæst. 16. Couarruias & Medina locis citatis, V. *Furtum*. Ratio est. Cum enim fur in proposito non teneatur ad restitutionem, nisi ratione iniustæ acceptionis; satis est tantum domino prædesse restituendo, quantum ei accipiendo incommodi datum est; etsi Nauarrus cap. 17. num. 26. Syluester V. *Restitutio* 7. quæst. 7. post Gabrielem, doceant, rem eiusmodi destructam à fure restituendam, quanto maioris valuit à tempore, quo male accepit, & in mora fuit; quod non probatur.

262 **ASSERTIO VI.** Tenetur etiam fur, & alius quicunque malæ fidei possessor, domino compensare, tam damna ex furto emergentia, quam lucra cessantia, iuxta prudentis viri arbitrium. Ita ex communi post Paludanum, Nauarrus man. cap. 17. num. 25. Petrus Nauarrus de Rest. lib. 4. cap. 1. Ratio patet; quia fur omnium horum damnorum perinuriam causa est.

263 **ASSERTIO VII.** Quin etiam omnes fructus, tam mixti (subductis expensis, quas dominus erat factururus in re ipsa colenda;) quam naturales, quos fur ex re ablata percepit, restituendi sunt; ij videlicet, qui aut solum, aut potissimum ex ipsa re fructuosa proueniunt, non ex industria potissimum humana. Ita post Scotum, Antoninum, Paludanum, Gabrielem, Syluester

V. *Restitutio* quæst. 7. & Medina quæst. 6. Salon. quæst. 66. art. 6. conclus. 3. Nauarrus, Petrus Nauarrus, Carbo, locis citatis. Et probatur ex cap. *Gravis*, de restitutione spoliatorum. Ratio est, quia secluso pacto, ad eundem dominum pertinent res, & fructus eius naturalis.

264 Et quidem naturales fructus videntur etiam esse reditus ex locatione rei alienæ percepti, vt expresse docent Paludanus, & Petrus Nauarrus, etsi contrarium sentiat Syluester V. *Fructus*, & Nauarrus locis citatis. Imo ad hunc effectum idem videtur esse, si fur rem ablatam, ob dilationem temporis, etiam carius vendidit, quam ipsemet dominus rem eam vendidisset, vt ex communi docet Salon quæst. 62. art. 6. controverf. 4.

265 Secus est de fructibus, qui potissimum ex industria, non ex re ablata proveniunt: quales sunt vsuræ & lucra ex vsu furtivæ pecuniæ acquisita, vt post Scotum, Gabrielem, Maiorem docet Medina quæst. 4. de vsura, Petrus Nauarrus num. 59. Nauarrus & Carbo locis citatis; hi enim non sunt restituendi, nisi forte ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, de quibus assert. præced. actum: quicquid in contrarium dixerint Altisiodorensis, & alij apud Medinam citati.

Imo si res, apud dominum, nec naturales quidem illos, seu mixtos fructus tulisset, eosdemque fur absque utilitate sua consumpsisset, probabile videtur, restitutionem non esse faciendam, iuxta fundamentum in 5. assertione positum, & à ple-risque approbatum.

266 **ASSERTIO VIII.** Res ablata restituenda est à fure ei, à quo iniuste accepta fuit, si eam iuste possidebat, alias domino. Ita communis. Et colligitur ex dictis dub. 1. de bonæ fidei possessore. Intelligere vero, nisi peculiaris ratio suadeat, priori possessori, quamvis iniuste restituendam, vt dicitur dub. 12. de circumstant. restit.

267 **ASSERTIO IX.** Facienda est restitutio non solum ab ipso fure, sed etiam ab eius hæredibus; esto fur ipse penam forte corporis in externo foro iam lucri. Ita habet communis Doctorum sententia, vt videre est apud Rebellum. 2. parte de iustitia lib. 8. quæstione 16. sect. 2. & Lessium lib. 2. de iustit. cap. 20. dub. 20. Et patet ex cap. *Tua nos*, de vsuris, & glossa ibidem, & leg. 9. §. de condict. furt. Ratio est, quia onera debitorum testatoris, saltem quæ directe pecunias, alias res pretio æstimabiles concernunt, transeunt ad hæredes; siquidem hoc ipsa ratio hæreditatis postulat: hæres enim dicitur, qui succedit in vniuersum ius defuncti leg. *Hæreditas*, §. de regulis Iuris; ac proinde etiam in onera eiusdem hæreditati quasi annexa; substituitur enim in locum defuncti. Vnde etiam in quodam rescripto Gregorij (XI.) Pontif. ad Carolum Imperatorem, inter alios etiam damnatur articulis 12. Iuris quondam Saxonici: *Quod hæres non teneatur de furto, vel spolio perpetrato per illum, cui succedit in hereditate, respondere; quod erroneum est, saltem in foro conscientia.*

Neque de hac re, videtur inter Doctores vlla esse controuersia; saltem in quantum ad ipsos hæredes de re furtiva, aut simili modo à præcedenti possessore inique acquisita peruenit. Illud solum dubitatur, an hæredes furis teneantur in solidum, aut supra vires hæreditatis. De qua re probabilis est, singulos hæredes in foro conscientia non teneri in solidum, sed pro rata hæreditatis, esto alij deficiant pro sua parte, vt speciatim de hæredibus vsurarij, docent etiam Caietanus tomo secundo opuscul. 8. quæstion. 5. Syluester V. *Vsura* 6. quæstion. 10. Sotus libro 6. quæstion. 1. art. 4. Medina quæstion. 4. de vsuris, Couarruias libro 3. var. cap. 3. Rebellus loc. citat. Lessius loc. citat. etsi contrarium asserat glossa communiter à Iurisperitis recepta, in citatum cap. *Tua nos*, quam sequitur Nauarrus in Manuali cap. 17. num. 278. Par enim est, vt sicut bona defuncti diuiduntur in hæredes, ita etiam obligationes eiusdem & onera.

Addit Rebellus: si ad hæredes nihil ex bonis defuncti perueniret, tunc vt nullius forent hæredes, sic etiam ad nullam restitutionem teneri: licet aliqui Iurisperiti in eo etiam euentu, eos teneri ex delicto defuncti astruant; quod tamen non placet, inquit, cum obligatio ex delicto non possit nocere hæredi, nisi quoad ea bona, in quibus defuncto succedit, &c. Nisi forte omiserit inuentarij confectionem iuxta Couarruiam res. sol. cap. 3. & Molinam disp. 216. & 33. de Iustit. quod ipsum tamen Rebellus rectius existimat, ad forum solum externum, non conscientia spectare.

Atque hanc sententiam memini etiam Anno 1615. die 14. Martij in disputatione quadam Iuridica fuisse defensam Thesi 35. his verbis: *Quomodo transeat ad hæredes hæc actio, an in solidum, an vero in tantum, quantum ad eos de re furtiva peruenit, dissentunt Doctores. Contra communem tamen sententiam, arridet mihi sententia Cuiacij, qui hæredes in tantum teneri ait, quantum ad ipsos de re furtiva peruenit; exceptis duobus casibus. 1. si lis cum defuncto fuerit contestata. 2. si hæres ipse rem furtivam contrectauerit.*

Et quidem licet Cuiacius lib. 7. obseru. 37. de hac re sit dubius, in neutram partem etiamquam asserens; lib. vero 13. obseru. 37. plus etiam videatur dicere his verbis: *Non datur in heredem conditio rerum furtivarum, vel conditio rerum amotarum, nisi fuerit lis contestata &c.* tamen idem Cuiacius in suis recitationibus seu commentarijs in tit. 17. lib. 4. Cod. de hæredit. actionibus, cum dixisset, in heredem non dari actionem ex delicto, nisi in id, quod ad eum peruenit, addit; *Sola conditio furtiva datur in solidum in heredem, etiamsi nihil peruenit ad heredem, infra leg. in condit. de conditio furtiva §. ultimo, Inst. de obligat. ex delicto. Igitur est grauior furti executio, quam doli, vel amotionis rerum, cum hæres fur teneatur in solidum, etsi rem non teneat, nec tenuerit.* Et idem Cuiacius cit. lib. 7. obseru. cap. 37. fatetur eam esse omnium Iuristarum sententiam: *Videamus, inquit, an verum sit, condictionem furtivam in heredem in solidum dari. Omnibus placet dari, secundum leg. 9. ff. de Condict. furtiva, quæ si decesserit,*

omnibus

omnibus placere non dari. &c. Ita Cuiacius sed in foro conscientie standum est ijs, quæ diximus.

269 Quæritur II. An eodem modo ad restitutionem teneatur, qui ab eodem, vel pluribus, successiue modica furando, tandem peruenit ad notabilem quantitatem? De hac re, siue loquamur de ipsa commissæ culpæ grauitate, siue de restitutionis obligatione per eam contracta, variè sunt sententiæ Doctorum.

Prima est eorum, qui sine discrimine asserunt, peccare mortaliter (nisi forte inaduertentia excuset, aut probabilis præsumptio, de condonatione, ex peculiari quadam causa) & teneri ad restitutionem sub mortali. Ita Sotus libro 5. de iustitia quæst. 3. art. 3. ad 3. Couarruias lib. 1. variar. resolut. cap. 3. n. 12. Petrus Nauarrus l. 3. cap. 1. à nu. 5. Lopez 1. part. cap. 99. Conradus q. 166. Aragonius post Cordubam, & videntur consentire Bannes hic q. 66. a. 6. & Salon ibidem controversia 3. qui dicit, ita sentire omnes recentiores. Ratio est. Quia vltimum furtum attingit notabilem quantitatem, & infert notabile damnum proximis, sicut vltimus ictus inferre potest mortem.

270 Patitur tamen difficultatem. Tum quia difficilis est in praxi; nec enim poenitentes de minimis furtis aut seipfos accusant; nec à Confessario interrogantur, an similia prius furati. Tum quia vltimum furtum reuera pro obiecto non habet furta præcedentia. Tum quia nemo dixerit, sapius in horis, seu officio diuerforum dierum, omittentem vnum versiculum, aut Alleluia &c. tandem peccaturum mortaliter.

271 Secunda sententia est, non peccari mortaliter, nisi quando ex proposito ad eiusmodi notabilem quantitatem peruenitur; restituendum tamen etiam sub peccato mortali: nisi quando minima illa, maximo temporis intervallo interposito (v. g. trium vel quatuor annorum) accipiuntur etiam ab eodem. Ita Nauarrus cap. 17. num. 139. Graffius 1. part. lib. 2. cap. 93. n. 18. & 19. Et fere Rebells libro 3. quæst. 15. sect. 5. & 5. & consentiunt quoad duo priora Carbo q. 2. de restitut. Toletus edit. ant. l. 5. cap. 16.

Probatur hæc sententia quoad primam partem, ex obiectis contra primam sententiam: quoad secundam ex eo, quia alias sequeretur, posse citra mortale hospites, institores, mercatores, numularios &c. ditescere ex rebus solo furto acceptis; quod nemo dixerit; nec absque magno damno Reipublicæ dici aut fieri potest. Quoad tertiam probari potest. Quia talis saltem tenetur ad restitutionem, ratione ipsius rei acceptæ. Quoad quartam probatur. Tum quia quæ tanto post intervallo accepta sunt, censeri possunt à dominis condonari. Tum quia moraliter non videntur coalescere posse in vnam actionem. &c.

272 Patitur tamen difficultatem quoad primum & tertium. Quia cæteris paribus, non est maius peccatum retinere, quam accipere: præterquam quod sæpe fieri potest, vt res acceptæ plane inutiliter fuerit consumpta; quo casu non

potest locum habere obligatio restituendi ratione rei acceptæ. Item quoad secundum: quia si per se non est mortale, furari per intervalla minima, vsque ad notabilem quantitatem, non erit etiam mortale facere id ipsum ex proposito. Item quia vel iste committendo vltimum furtum recordatur aliorum furtorum, vel non &c. si non; tunc omnes facile concedent, illum per inaduertentiam excusari posse à mortali: Si sic; tunc voluntarie & ex proposito peruenit ad notabilem quantitatem. Quartum vero præterquam quod secundo non satis coheret, magna ex parte fundatur in præsumptione incerta, quæ sæpe fallere potest.

273 Cum hæc autem sententia fere etiam conuenit Lessius libro 2. cap. 12. dub. 7. & 8. qui docet, non ipsum quidem postremum furtum, (vbi propositum directum notabilem quantitatem auferendi abest) sed detentionem voluntariam rei alienæ in notabili quantitate, quæ tunc inchoatur, esse peccatum mortale; ac proinde nec mortaliter quidem peccari, cum adest propositum, furta eiusmodi parua, antequam compleatur summanotabilis, restituendi.

Quod etiam docet Rebells; qui cum Lessio itidem asserit, in eiusmodi minutis & successiuis furtis, maiorem quantitatem requiri ad peccatum mortale, quam in alijs, de quo q. 8. dub. 3.

Azor vero tom. 3. l. 5. c. 13. licet illam Nauari sententiam refellat, non satis tamen de cætero explicat, quid ipse vnuersum sentiat, etsi significet, se primæ sententiæ adherere.

274 Tertia sententia est Ioannis Medinæ quæst. 10. de restitut. vbi aliter distinguit: diuitem enim, aut ex proposito ditescendi ita furantem, peccare mortaliter, & teneri ad restitutionem sub mortali (nisi aliunde constet de condonatione) non autem pauperem, qui aliunde non habet necessaria. Ratio esse potest. Quia præsumi potest, huic fieri condonationem, non autem illi.

Et vocatur hæc sententia pia à Lopez; quam etiam Lessius censet probabilem, si vel hominis illius conditio talis sit, vt alij teneantur ei succurrere, aut quando constat, illos, quibus accepit, non fore inuitos circa rei acceptæ substantiam; etsi circa modum accipiendi inuiti sint; alias non esse tutam. Et certe hæc sententia patitur eandem difficultatem quoad primam partem, quam prima in simili, quoad alteram vero, quam secunda quoad quartum.

275 Interim non dubito, Iudicibus in foro externo circumspectione vtendum, ne pro minimis furtis, etsi frequentatis, & miseros & vere egenos homines mortis supplicio afficiant, in quibus Theologi quidam sentiunt, eos nec mortaliter quidam peccasse, vt dictum.

Quarta sententia est Angelsti apud Lopez & Aragonium; qui dicit, talem nec peccare mortaliter, nec teneri ad restitutionem, si à pluribus acceperit, secus si ab eodem. Sed contra hanc sententiam, nisi limitetur, valide pugnat, quod contra primam quoad secundum adductum est. Omnibus igitur spectatis, sic

276 **ASSERTIO I.** Speculatiue quidem loquendo, probabilissima videtur sententia prima, quam præter citatos sequitur etiam Vasquez 1. 2. disp. 146 c. 2. & colligitur ex adductis, & collatis rationibus.

Ad primum in contrarium patebit responso ex sequenti assertione. Ad secundum Respondetur, eam non esse rationem; sed quia per vltimum furtum damnum notabile datur, non minus ipsa acceptione, quam retentione. Ad 277 tertium responderetur, disparitatem esse; quia neglecti versiculi diuersorum officiorum, hoc ipso, quod hæc diuersorum dierum pensum proprie concernunt, non continuantur inter se; nec possunt adeo (saltem secluso formali proposito) esse materia vnius moralis actionis. Atqui debitum euitandi notabile damnum proximi, in eodem bonorum genere, nullo certo termino restrictum, omnia tempora sine discrimine complectitur: Quo fit, vt damna etiam interrupte data, inter se quali continentur & vniantur: Eandem solutionem indicat Vasquez.

278 Et simile censetur esse, saltem regulariter loquendo, si quis absolute paruam quandam elemosynam quolibet die faciendam voueat; censetur enim talis in eiusmodi voto proprie & principaliter non distinctum singulorum dierum seruitium, sed pauperum inprimis vtilitatem, quasi per modum vnius moralis debiti spectasse; ita vt si vno die intermittat, teneatur altero compensare. Quodin oratione, quæ non ita commode & æque vtiliter vno die coniunctim persoluitur, secus accidere creditur, vt docent, non solum Sotus libro 7. de Iustitia, quæstione 2. articulo 1. sed etiam Arragonius quæstione 88. articulo 3. itemque Angles, Berarducius &c. idque respiciendo communem vouentium intentionem prout eam ex ipsa natura rei interpretari licet: de qua si aliunde aliud constaret, secus iudicandum foret, vt recte citati, quicquid Vasquez citatus in contrarium sentiat.

279 **ASSERTIO II.** Etsi communiter expedit, in his furtis etiam aliquam restitutionem poenitenti iniungere, vt monet etiam Lessius, non ideo tamen facile poenitentibus mouendi sunt scrupuli de peccato mortali; cum facile bona fides, vel ignorantia, in re tam perplexa possit excusare: nisi quis aut expresso proposito notabilem quantitatem auferendi, aut alias, in aliquo officij vel opificij genere, quasi perpetuo vsu eiusmodi furta continuaret: tales enim nisi desistant, nec absolui quidem debent; vt si quis diminutis mensuris, aut ponderibus, merces distrahatur.

Hos enim execrantur omnes; & grauius reprehendit Scriptura Prouerbiorum 11. versu 1. *statera dolosa abominatio est apud Dominum.* Deuteronom. 25. vers. 13. *Non habebis in sacculo diuersa pondera, maius & minus.* Et vers. 16. *Abominatur enim Dominus DEVS tuus eum qui facit hæc, & auersatur omnem iniustitiam.* Vbi satis significatur, id esse mortale. Et merito; quia tales gra-

uiter sunt perniciosi, saltem communitati, si non singulis. Et si nunquam de superfluis, etiam in leui necessitate, dans elemosynam, mortaliter peccat; quanto magis aliena rapiens? Nec vllus est ex Theologis, qui istis fallacioribus patrocinetur. Cætera patent ex dictis.

280 **ASSERTIO III.** In particulari, præter inaduertentiam & bonam fidem, diligenter etiam ex alijs circumstantijs considerandum, an & quatenus dominis, non solum quoad modum acceptio, sed etiam quoad ipsam rei acceptæ substantiam, rationabiliter iniuris, eiusmodi res accipiantur, vel retineantur. Et hoc sensu, ratio quoque habenda est illarum circumstantiarum, an post longa temporum intervalia, non continue accepta; an res sint minimæ; an à pauperibus, vel propinquis, aut domesticis; an fraudulenta intentione acceptæ &c. maxime vero, an vnquam alicui graue nocumentum illatum.

Hocque modo sepe excusari famulos, aut ancillas, qui modica esculenta, vel poculenta, pro suo vsu, diuersis temporibus suffurantur suis dominis, ex Nauarro c. 17. n. 138. & Caietano V. *Furtum* notant Rebellus 3. q. 15. sect. 4. & 5. & Lessius n. 48.

281 **ASSERTIO IV.** Quin etiam omni inaduertentia & condonatione seclusa, probabile est, eiusmodi minutis furtis nunquam mortale peccatum patrari, nec obligationem restituendi sub peccato mortali contrahi: nisi quando inter se comparata, peculiari ratione, modum vnius aliquaratione habuerint; vt si non per magna intervalia fiant in eodem genere negotij; sicut solet fieri ab ijs, qui vinum aqua mixtum vendunt, aut merces diminuto pondere, aut falsata mensura, vel qui animo congregandi notabilem quantitatem, à multis aliquid furantur; & in alijs similibus casibus: secus, si non habeant modum vnius. Ita Rebellus numero 44. Et ratio pro posteriori parte satis patet ex dictis. Ratio prioris partis est: Quia contrarium videtur non parum obnoxium scrupulis; & contra communem sensum & praxin.

282 Sed quid si plures simul ingrediantur vineam, & dum singuli modicum quid accipiunt, notabile damnum, iudicio prudentis, domino inferant. Respondent Couarruias, Medina, Lopez, Conradus, Azor, Rebellus, & alij citati, communiter, distinguendo; nam si comunicato inter se consilio & opera, ita vt vnus sine alio non furaretur, hoc faciant, peccant mortaliter, & ad restitutionem in solidum tenentur singuli. Quæ pars certa est, & magis patebit infra de circumstantijs restitutionis.

283 Quod si consilia ac operas inter se non comunicarint, norint tamen, notabile damnum domino vineæ inferri, tum iuxta citatos, omnes & singuli peccant mortaliter, & tenentur sub mortali ad restitutionem quisque suæ partis; quia pro sua quisque parte scienter cooperatus est ad notabile damnum: sicut qui sciens aliquem ad mortem fere percussurum, eidem vltimum ictum, quo per accidens moritur, infligit.

Tandem

DVBIUM X.

*An est quo modo restituenda,
qua accepta sunt propter rem,
alias debitam, aut turpem, seu
illicitam.*

Ad S. Thomam 2. 2. q. 62.

Quod ad primum attinet, esto ASSERTIO I. Accipiens aliquid tanquam mercedem, ut aliquid faciat, vel non faciat, quod iam alias simpliciter ex iustitia facere, vel non facere tenetur (v.g. Iudex, ut iuste iudicet, vel ne iniuste iudicet;) & mortaliter peccat; & tenetur ad accipi restituendum. Ita ex communi & certa Sotus lib. 4. q. 7. a. 2. Nauarrus cap. 17. n. 33. Salon q. 62. a. 5. controuers. 3. Ioan. Medina q. 27. de restit. Valentia q. 6. pun. 5. Petrus Nauarrus de rest. lib. 4. cap. 2. a. n. 88. Couarruias in regulâ Peccatum part. 2. §. 2. Lessius lib. 2. cap. 14. dub. 9. Nec dissentit Carbo q. 50.

Ratio est; quia talis labor inuendibilis est, ut pote iam alteri ex iustitia debitus; perinde ac si cuius rem suam venderes. Quod multo clarior est, si is ipse, cui venditur, iam antea alio quodam titulo, v.g. stipendij, contractus, vel officij, ius habeat ad illud, velut ad rem suam.

Quod si is ipse ius ad eam rem non habeat, tum admittit quidem Sotus, posse citra iniustitiam, aliquid pro eodem accipi; sed cum communi rectius negat Lessius n. 67. Quia hoc ipso, quod actio talis ex iustitia alteri cuius debita est, non est in potestate operantis, ut eam denuo possit diuendere.

Quod si forte circa litem aliquam, ea est varietas sententiarum, ut iudici liberum sit, utramlibet partem in iudicando sequi (de quo infra;) putat quidem Lessius, iure naturali non esse contra iustitiam, si iudex aliquid ab una parte accipiat, ut in eius potius fauorem iudicet. Sed contrarium videtur verius; quia videtur iuri naturali repugnare, ut sententia iusta, in alterius partis præiudicium, villo modo pretio ematur: præsertim quia id sua natura tendit ad peruertenda iudicia, iudiciumque affectus. Hoc certum, id legibus esse prohibitum. Et vero tenetur iudex habenti ius probabilis causam adiudicare; aut in pari probabilitate, seu casu ancipiti, ad transactionem cogere; adeoque curare, ut res diuidatur, aut certe alteri parti aliud fiat compensatio, ut suo loco de iudice dictum q. 4. dub. 1.

ASSERTIO II. Acceptum pro eo, quod ex charitate solum, aut alterius virtutis obligatione erat debitum, non est ex iustitia restituendum. Ita Sotus, Valentia, & ex parte Petrus Nauarrus n. 100. etsi contrarium sentiant Medina, Couarruias, Nauarrus, Salon, Carbo. Ratio est. Quia talis vendit rem suam; & alioquin, ut suppono, saltem ratione cuiusdam difficultatis, aut molestiæ, pretio æstimabilem. Lessius tamen cit. dub. 9. excipit ea, quæ nullam habent difficultatem v.g. ut odium

284 Tandem si nec id quidem scierint, mortaliter quidem non peccasse accipiendi aiunt, propter ignorantiam; postea tamen re comperta, sub mortali teneri ad restitutionem pro rata parte: Quæ duo postrema etiam docet Vasquez citatus, addens, eum, qui cum alio, vel alijs, singulis, notabilem quantitatem auferentibus, esto furti sit conscius, non minus, imo plus, quam in priori casu (citra tamen notabilem quantitatem) accipiat, non peccare mortaliter.

285 Sed ut verbo dicam, hæc mihi videntur incredibilia. Nec video, cur aliorum furta, mihi nullo modo voluntaria, imputentur, ita ut qui alioquin furando minima, non nisi venialiter peccarem, accedentibus aliorum consimilibus furtis, peccem mortaliter, aut sub mortali restituere tenear; cum actiones singulorum plane sint distinctæ, nec villo modo aliorum alijs communes aut voluntariæ, ut suppono; quantumuis interim materialiter concurrant. Et si mortale non est, alijs singulis notabilem quantitatem auferentibus, accipere modicum aliquid, cur obsecro mortale erit, aliquanto minus accipere cum alijs notabilem quantitatem non auferentibus?

286 Nec est par horum ratio cum eo, qui leui ictu iam ante quasi moribundum volens occidit; aut qui vna cum alijs itidem leues per se ictus eo vsque infligit, dum percussus omnino occumbat. Quia in vtroque casu ictus illi, licet alioquin leues, hic tamen etiam per se singuli, ob dispositionem subiecti, graue damnum inferunt; cum in priori quidem casu vltimus ictus vitam auferat, cuius nullam partem alij abstulerant: in posteriori autem, vnus & idem indiuisibilis effectus, qui est vitæ ablatio, omnibus & singulis, per modum vnus cooperantis iure attribuitur: esto seorsim alioquin non nisi leue damnum intulissent.

287 Quare semper probabilis existimaui (quod ut video etiam sentit Lessius dub. 9. n. 52.) eos, de quibus agimus, in postremis illis duobus casibus, nec peccasse mortaliter; nec ad restitutionem sub mortali teneri: quia reuera dici non potest, absolute loquendo, tales voluntarie sua actione graue damnum dedisse. Quod ex parte etiam sentit Petrus Nauarrus lib. 2. cap. 1. numer. 4. dum ait, venialiter tantum ad restitutionem teneri, qui postremo casu rem bona fide consumpsit.

Cæterum ob neglectam restitutionem, etiam sub excommunicatione imperatam, censura non incurritur; nisi furtum sit rei notabilis, & quod ex se esset mortale, ut recte Sa V.

Furtum, Carbo, & citati, & dicitur tom. 4. de censuris.

